

KIRJANDUSLIKKE UUDISEID

Nr. 25

Märts

 Ilmub 10—12 korda aastas
 Tellimishind aastas 1 kroon

1929.

- Sisu: 1) **E. Raudsepp:** Kokkuvõtteid LUBi ankeetidest 16. oktoobrist 1928. a. ja 16. jaanuarist 1929. a.
- 2) **John Masefield:** Sard Harker (Ants Orase ning A. K. retsensioonid).
- 3) **K. A. Hindrey:** Minu elukroonika. (Arvustus.)
- 4) **A. Kurlents:** Loterii meetod. (Arvustus.)
- 5) **H. E. Fosdick:** Teenimise tähtsusest. (Arvustus.)
- 6) 15. II 1929 — 25. III 1929 ilmunud ja trükis olevad raamatud.

Kokkuvõtteid LUBi ankeetidest.

16. oktoobrist 1928. a. ja 16. jaanuarist 1929. a.

Ankeedi korraldamisega lugejate seas kogub K/U. „Loodus“ andmeid laiema lugejaskonna nõuetest kirjanduse vastu, et neid nõudeid arvestades korraldada odava raamatu väljaandmist ja valikut. Muidugi on kirjanduse väärtuse kohta otsustava häälega kirjanduse-eriteadlased, kuid laiema lugejaskonna ja kunsti- (resp. kirjanduse-) teadlaste arvamused ei kata mitte alati teineteist. On suure kirjandusliku väärtusega teoseid, mis hoolimata väärtusest siiski kohased ei ole säärases kogus avaldamiseks, mis juba oma odava hinna pärast kindel on, et teda loevad kõige mitmesugusema arenemisega lugejatekihid. Oieti raske on leida niisugust keskmist raamatuterepertuaari, mis ühtlasi oleks kunstiliselt kõrge, ja mida loeksid ühtviisi hu-

viga nii küps, arenenud, koolitatud maitsega lugeja kui ka alles kirjandusele võidetav, ettevalmistamatu lugeja. Aga selleks on käesoleva iseloomuga kirjandusseeria otse kohustatud niisasti iseenda leviku pärast kui ka kohustiste pärast, mida ta enda peale on võtnud nii üht kui teist liiki lugejate ees. Võib öelda, et seniste kokkuvõtete järele LUB'i seeria oma ülesannetega siiski toime on saanud ja selle tasakaalulise keskmise on tabanud, kusjuures muidugi jäävad võimalused veelgi suuremale täiusele ja paremale valikule. Mõned eksitused on olnud, kuid mitte igäht neist ei tule pidada eksituseks kunstitäiuse vastu ja loota on, et ka seni vahest vähem lugejaskonnas pooldamist leidnud teosed maitse arenedes saavad vastuvõetavaks.

16. oktoobri ankeedis (millest kokkuvõttes seni alles avaldamata) päriti ühe küsimusega järele, missugused ringkonnad ja missuguse haridusega isikud loevad odavat raamatut, LUB'i. Eelmise ankeedi kokkuvõtjalt on selle kohta esitatud järgmised andmed:

Algkooliharidusega lugejaid	26%
Pooliku keskkooliharidusega	18%
Keskkooliharidusega	36%
Pooliku ülikooliharidusega	8%
Ülikooliharidusega	11%

Nii näeme, et LUB'i järjekindlad lugejad on eeskätt haritud inimesed: 55% neist on vähemalt täieliku keskkooliharidusega. Algkooliharidusega lugejaid on ümmarguselt ainult veerand. 200—300 lugeja peale tuleb ette üks isik, kes üldse ei ütle olevat koolis käinud peale elukooli.

Elukutse järele on lugejaskond väga kirju. Kõige rohkem on LUB'i ankeedi vastajate hulgas ametnikke, 26%. Järgmise suurema grupi moodustavad õpetajad, 15%. Õpetajate järel tulevad kohe õpilased, 10%; nendele järgnevad elukutseta haritlased, ka ligi 10%, ja üliõpilased, 7%. Ametnikud, õpetajad, õpilased, üliõpilased ja elukutseta haritlased moodustavad LUB'i ankeedi vastajaist üle poole (58%). Edasi on oskustöölisi 8%, põllumehi 7%, sõjaväelasi 5%, lihttöölisi 5%, perenaisi 4%, kohtunikke ja õigusteadlasi 2%, kaupmehi 2%. Saja lugeja kohta tuleb veel ligikaudu üks kirjanik, üks insener, üks arst, üks maalikunstnik või näitleja, üks ajakirjanik. Peale nende esinevad veel — riigikogu liige, haridusnõunik, notarid jne.

Vanaduselt on LUB'i lugejaid:

15—20 aasta vanuseid	12%
20—30 „ „	48%
30—40 „ „	6%
üle 50 „ „	3%

Järelikult on LUB'i lugejad suuremalt osalt täisealised inimesed.

Linnaelanikkudeks nimetavad endid 61% lugejaist, kuna maalt on ainult 39%; kuid maalt võib olla lugejaid vahest rohkemgi, ainult nad ei vasta ankeedile, või vastavad puudulikult.

Ka selgub, et LUB'i loevad peaaesjalikult mehed, 79%, kuna naised esinevad ainult 21%.

Siin toodud andmed puudutavad muidugi ainult järjekindlaid lugejaid, kes vastavad kõigile ankeetlehtedele, kuid see annab ka, võib-olla ainult väikeste kõrvalekaldumistega, keskmise läbilõike muudegi lugejate kohta: ankeetlehte mittetagasisaatjate, juhuslikult ja üksiknumbreid ostjate lugejate kohta. Muidugi jääb välja ka suur rühm raamatukogusid tarvitavaid lugejaid.

Veel on huvitavad vastused eelmisest ankeedist küsimusele, palju raha eest ostetakse kirjandust?

LUB'i lugejad on 1927. a. sügisest kuni 1928. a. sügiseni ostnud järgmiselt:

Alla 1000 sendi eest on ostnud kõigest	3%
ainult LUB'i ostavad	2%
1000—2000 sendi eest on ostnud	20% vastajaid
2000—3000 „ „ „ „	20% „
3000—4000 „ „ „ „	14% „

Nii siis on 54% neid, kes aasta jooksul on ostnud kirjandust 1000—4000 s. eest.

Üle 4000 sendi ostjaid on juba vähem:	
4000—5000 sendi eest on ostnud	9% lugejaid,
5000—6000 „ „ „ „	6% „
6000—7000 „ „ „ „	2% „

Hra riigikogu liige on andnud väga üksikasjalikud ja tähelepanuväärivad andmed kirjanduse peale kulutatud summadest:

aasta jooksul on ta ostnud ilu-	
kirjandust	13.906 sendi eest,
selle köitmiseks kulutanud	5.865 senti,
muud kirjandust ostnud	4.107 sendi eest.

Kokku 23.878 senti.

Üldse on ostnud kirjandust üle 10.000 s. eest aastas 7 inimest, nendest 2 isikut: 40.000—50.000 s. eest aastas. Kuid kõiki trumpab üle keegi 23-aastane ajakirjanik. Ta vastab järgmiselt: „Olen ostnud ümmarguselt 150.000—200.000 sendi eest. Rohkem Eestis on võimata osta, sest pole nii palju uusi teoseid“. See ostja oleks haruldane meie Eesti taeva all, kui siin ainult pole tegemist ajakirjaniku triikiga.

Tähtsad on ka vastused tõlgetes tarvitatud keele kohta. Võimalikult viilitud, peent keelt soovivad 47%, ning lihtsat, kõnekeelele liginevat keelt — 37%. Keeleuuenduslikke vorme pooldab aga väga suur enamus — tervelt 71% LUB'i ankeedi vastajaist. Keeleuuenduse vastu asuvad ainult 22%.

Sellega võiks siis üle minna 16. jaanuari 1929. a. ankeedi läbivaatamisele.

Siin esineb suurel hulgal niisuguseid küsimusi, mis peavad ära määrama lugejate pooldamisi või mittepooldamisi mitmesugustele kirjandusliikidele ja -tüüpidele.

Kõige suuremale hulgale on meeldinud kirjandus, milles käsitletakse jõulisi tüüpe, kes elus kõigest vaevata jagu saavad (teiste sõnadega, võib-olla heas tähenduses, seiklusjutte ja romaane). Neid, kes seda kirjanduslaadi väga vastu võetavaks peavad ja harrastavad, on arvult tervenisti 73%, vastu on 22%; loevad nii jõulisi kui ka jõuetuid tüüpe ühevõrdse huviga — 2%; kuna neid, kellele on tähtis käsitlusviis („Mitte mis, vaid kuidas“), leidub 3%.

Küsimusele, kas meeldivad teosed, mis kujutavad lihtsameelseid tüüpe ja lihtsaid olukordi, tuli jaatavaid vastuseid 64%, eitavaid — 28%; neid, kes loevad kõike, mis ainult väärtuslik, esines siin 7%; siis veel saja peale üks, kes loeb kõike, hoolimata sisust ja vormist. Lihtsameelsete tüüpidega ja lihtsaid olukordi kujutavaid teoseid peeti suuremalt jaolt külarealistlikkudeks, millekohaselt ka vastatigi.

Paarisküsimusele, kas negatiivseid või positiivseid tüüpe ja elunähtusi eelistatakse kirjanduses, olid 1) negatiivseid pooldanud võrdlemisi vähesed — 48%, vastu — 38%, mõlemaid liike läbisegi ja vaheldumisi loevad 7%.

2) Positiivseid pooldab tervelt 72%, ei poolda — 9%, vaheldumisi ja läbisegi loevad 19%.

Siis oli veel üheks oluliseks küsimuseks, kas LUB'i lugejatele meeldivad **draamavormis kirjutatud** teosed. Siin läksid soovid enam kui mujal teravalt lahku, sest kuna mujal küsimustele vastati enamasti ikkagi pehmemdaval kujul, jaatati või eitati kas enam või vähem, teatud reservatsioonidega ja tingimustega, osutus siin pooldamine või laimmine kategoorilisemaks; ühed ülistasid ja soovisid tuliselt näha LUB'is rohkem draamateoseid, teised soovitasid neid üldse mitte avaldada. Vahekorrad kujunesid järgmiselt: pooldajaid — 60%, vastu — ligi 38%, kuna saja kohta umbes kaks tunnistasid, et loevad kõike.

Kokku võttes neid avaldisi, võib öelda, et lugejate suhtumine LUB'isse on suuremas enamuses populaarse ja kergemasulise kirjanduse pooldajate oma. Kuid see ülekaal ei ole absoluutne, võrreldes juba pooldamist senistele LUB'is avaldatud teostele, mis enamuses pole sugugi just ainult kergesisulised.

Positiivsete ja negatiivsete tüüpide ja elunähetete kohta kirjanduses tunnistavad paar vastajat, et nad küsimusest aru ei saavat, sest nad ei tunnustav nende võõrsõnade tähendust. Õieti märgivad 7%—10%, et kirjanduslikkudes teostes harva esinebki täiesti positiivseid või negatiivseid tüüpe, vaid iseloomud on harilikult ja just tõepärasemal korral ikka kuidagi segatud, või siis vähemasti esineb kõrvuti ja läbisegi nii üht kui teist liiki kujusid samas teoses. Muidugi jääb selle vastuse puhul selgeks tegemata lugeja enda pooldamised, kui see ei seisagi just segatud tüüpide pooldamises. Ka siin meeldivad paljudele negatiivsed tüübid suurema tõepärasuse tõttu. Kuid suurem hulk negatiivsuse vastaseid nimetavad mittemeeldimuse põhjusena neis teostes ilmsiks tulevat sagedast sihilikkust, ning nende tagajärjel tekkivat rõhutud, allakiskuvat meeleolu; on ka neid, kes kahtlustavad sedalaadi juttudes sotsiaalset kihutustööd ja kellele see ei meeldi, kuid nõnda vastajaid on siiski vähepoole.

Et aga positiivsetest tüüpidest ja elunähetest mitte kõik pole õieti aru saanud, tunnustab vastus: „Hästi, eriti **Svejki**.“ Siin on segi aetud humoristlikkuse positiivsusega. Muidugi on ju ka Svejki positiivne ülesanne, niipalju kui eitavad küljed kirjanduslikkudes teostes üldse peavad juhtima paheda tunnetamisele ja hindamisele. Kuid see ei muuda asja, pealegi kus Svejki, iseäranis Vaneki kirjutatult, on tihti isegi sapine ja satiiriline teos. Positiivsust pooldatakse jälle kasvatava, õpetliku, optimistliku ja eriti just elululgust andva mõju pärast, „praeguses enesetapmise ajajärgus“ nagu tähendavad mõned lugejaist; samuti hindavad siingi mitmed sedalaadi teoseid elulikkuse, reaalsuse pärast, mis näitab, kui usinasti mõned realiteeti kirjanduses püüavad aimata väga mitmesugust laadi kirjanduslikes töis.

Lõppeks veel pilk draamavormi küsimusele. Siin esineb eesti algupärase teosena A. Adsoni „Toomapäev“. Ei või öelda, et seda lugejate poolt otsekohe oleks laidetud, kuigi teose vorm (värsimööduline) ja ka senised hindamised ajakirjades teosele mitte kasuks ei tule. Leidub ainult paar halvaks pidavat märkust „Toomapäeva“ arvel, aga samapalju ka otsekohe teost kiitvaid. Teine huvitav nähe esineb Shaw puhul. See praegusaja parim lavakirjanik on mitmele, kes

muidu draamavormi teoseid ei hinda ega loe, ometi, erandina reeglist, üpris hästi meeldinud. Kuid sellele vastupidi on ka kaunis suur hulk neid, kes just Shaw kohta kõige laitemalt räägivad. Tunnistatakse, et tast midagi aru ei saadavat. On ka niisuguseid vastuseid, nagu see siin: „Säärast rämpsus üldse ei maksaks tõlkida!“

Ülekaalukas keskmine arvamus näib kalduvat sinnapoole, et LUB'is võiks siiski tuua nii 3—4 draamavormis teost aasta kohta.

Nüüd siis küsimus, kas peetakse kirjandusest **tõeliselt lugu, või arvatakse ta ainult kauniks lisandiks, mis ka ära võiks jääda?** Siin juhtub juba õieti harva, kui keegi lausa eitab kirjanduse tähtsust või arvab ilma temata läbi saavat. Ja see ei või ka teisiti ollagi, sest vaevalt tuleksid mittelugejad ja mittehuviituvad LUB'i ainult selleks ostma, et siis ankeetlehti ära saata vastusega, nemad kirjandusest üldse ei hoolivat. Kuid isegi tagasihoidlik „ainult kaunis lisand, millela võib läbi saada“ esineb kaunis harva, — kõigest 8% vastajaid. Selle eest on ülejäänud 92% vastajaid ühel või teisel viisil tema veendunud pooldajad. Kellele ilukirjandusest elu oleks igav, tühi, kurb, poolik, maitsetu, nagu vangla, ja kes ilma temata isegi elada ei suutvat, või kellele ilukirjandus on nagu igapäevne leib, sool, päike, riided, raha, naine, või veel enam, lõppeks, kellele ilukirjandus olevat tähtis nagu elu, või veel tähtsamgi, tungiv tarvidus, vajadus — kõiki neid superlatiivides väljendajaid üksi on juba ligemalt 31%. Peale selle tunnustavad paljud tarvidust ainult tõelise ilukirjanduse järele, varieerides küsimust „tõelisest tarvidusest“. Samuti on ka lapsest saadik lugema harjunuid, ja üks isegi elukutselt lugeja.

Mis puutub küsimusse, kas soovitakse **rohkem lugeda romaane või lühemaid jutte**, siis kaldub selles huvi enam romaane poole. Jah, ühes nendega, kes pooldavad mõlemad liike, on romaaniidele vastuvõtlikud koguni 77% lugejaist; kuna romaane üksinda pooldavad (ka sooviga, et neid hakkaks ilmuma LUB'is) peaaegu pool LUB'i ankeedi vastajaid — üle 49%. Põhjused, miks romaane pooldatakse, on mitmesugused; neist esikohal seisavad: romaani põnevus, avaram tegevuskäik, millesse saab kestvamalt sisse elada. Kindel on, et romaani puhul sisseelamine ja huvi tegelaste saatuse vastu võib tõesti kujuneda palju põnevamaks ja hingestatumaks, kui vähemate teoste juures; muidugi ainult siis, kui romaani teos väärtuselt seda vähegi võimaldab. Siiski lõövad selles mõttes isegi nõrgemad romaaniid palju kergemini läbi kui lühikesed kunstitugevamadki jutud. Kuid võib ka juhtuda vastupidist, nimelt, et teose pikkus nõrga sisu puhul hirmutab üldse ära lugemise jätkamiselt. Nii laidetaksegi mitmel korral eesti viimase aja pikki romaane sisu ja väärtuse kahvatuse pärast. — Mitmed soovivad LUB'is avaldama hakata romaane, mis käiksid läbi 3—4 numbrist; sel korral soovitatakse mõnel korral kaksiknumbreid.

Lühemaid jutte pooldavad LUB'i ankeedi vastajaid ligi 23%, kusjuures nimetatakse peami (Järgneb 6. leheküljel.)

No 1 LOODUSE KROONINE ROMAAN 2

John Masefield: SARD HARKER

Autori loal inglise keelest tõlkinud Ants Oras.

256 lk. Hind 1 kroon. K/Ü. „Looduse“ kirjastus, Tartus.

John Masefield kuulub kaasaegse inglise kirjanikkonna keskmisse või öieti juba vanemasse põlve, ja on selle nimekamaid esindajaid. Ta kuulus ei ole väga vana, vaid algab alles eepilisest konfessioonist „The Everlasting Mercy“ (1911), milles tavalise proletaarlaste cockney kõrtsielamuste kirjeldus liitub jutustusega sügavast usulisest murrangust. Nägemused, ekstaas, lühike, jõuline värss, sekka žargooniväljendeid ja palju realistlikke detaile teevad teosest silmapaistva sündmuse tol ajal ikka veel pisut konventsionaalsest stiilist kinni pidavas inglise kirjanduses. Selles suhtes oli Masefieldil sarnasust n. n. „Georgian poetry“ suunaga, mis eelistas reaalsuse intensiivset nägemist ja tundelist hoogu vanade „kauniste“, kuid kulunud šabloonide salongipärasusele. Ta on avaldanud terve rea kõiteid eepilist ja lüürilist luulet, mis liiguvad eriti proletaarlaste ja merimeesatmosfääris, kuid sageli kalduvad ka jõulisse eksootikasse ja isegi ajalukku, eriti hispaania-inglise renessansiaegsete suhete omasse. Meriringkondi tunneb Masefield isiklikult elust, kuna on olnud pikemat aega madruseks ja üitnud palju mööda avarat maailma.

Romaane ja novelle on Masefield avaldanud mitmel puhul. Nad käsitlevad peamiselt seiklusrikkaid aineid ja eelistavad merimeeste elamusi ning hispaaniakeelset Ameerikat. „Sard Harker“ on neist õige esindav. Selle järg, romaan „Odtaa“ (= One damned thing after another = üks neetud asi teise järel), ilmus alles aastat kaks tagasi. Romanistina ei ole Masefield filosoof ega sügav taidur, kuid ta kujutab maailma kogu selle avaruses ja värskuses ja paiskab leheküljed elavaid pilte ning ehtsast fantaasiast tunnistust andvaid situatsioone täis. Igal pool on ilmne, et ta on poeet, kuigi sarnane, kes vahest ülistab sporti märksa enam kui vaimsust.

Ants Oras.

See on seiklusromaan sellisest kirjandusliigist, mis on välja kujunenud eriti inglastel. Nagu nende suur riik laiub igasse ilmakaarde, samuti ammutab ka nende mitmekesine kirjandus ainet kõigest maailmajagudest ja meredest. Käesolev Masefieldi „Sard Harker“ teotseb hispaaniakeelses Ameerikas Santa Barbara vabariigis. See on küll seiklusromaan, tavaline ajaviite-kirjandus, kuid seda siiski paremas mõttes. Sard Harker, inglise purjelaeva tüürimees, satub sel eksootilisel maal igasugustesse võimalikkudesse ja võimatutesse juhtumistesse, pea iga leheküljel on ta elu surmahädaohus, ta ripub niidi otsas, kuid pääseb ometi viimasel silmapilgul õnnelikult, nagu on tüüpiline sedalaadi kirjandusele. Sard Harker, nagu inglane, on muidugi ka sealjuures tubli spordimees ja see aitab teda nii mõnestki hädast. Tal on hea tervis, ta ujub ja poksib. Ning terve mehana ta on rohkem teotseja kui mõtleja. Ja mõistagi on tal oma südamedaam, kelle pärast ta võitleb ausameelse rüütliina, ei hooli armutuhtinas oma elust, vaid vaatab surmale julgesti ja põlgavalt silma. Romaan lõpebki, nagu kangelasmeelne Harker väärt, au ja kihlusega. Kuigi ses romaanis ei ole suuri probleeme ega sügavat psühholoogiat, ometi loeme ta läbi ega kahetse raisatud aega. Vaheldusena mõjub selline elurõõmus ja terve kirjandus päris kosutavalt. Samuti paelub meid veel ka see eksootiline keskkond ja maastik, mis on kujutatud suure värskuse ja siirusega. Igav ja huvituseta pole see elurõõmus, tervist ja sporti ülistav romaan kaugeltki.

Tõlke headuse eest peaks vastutama üliküllaldaselt juba Ants Orase nimi, kes Oxfordi ülikooli doktorina on meie parimaid inglise kirjanduse tundjaid.

A. K.

„Päevaleht“ nr. 59, 1. III 1929.

LOODUSE
KROONINE
ROMAAN No 3

August Strindberg
MERE RÜPES
Rootsi keelest tõlk. E. Raudsepp.

ILMUS 15. III 29
HIND 1 KROON
224 LK. TEKSTI

K. A. Hindrey

MINU ELUKROONIKA

I osa — 5 krooni, II osa — 4 krooni.

Ringi vaadates maailmakirjanduses, näeme et mälestiste-kirjandus mängib seal väga tähtsat osa. Üksikud, oma ajajärgu silmapaistvad isikud kirjeldades oma elukäiku on võimaldanud pärastistele põlvedele saada pilti kaasaegsest elust. Sääraseid mälestisi on kirjutanud näit.: Goethe („Dichtung und Wahrheit“), Witte („Memoire“), Anatole France, Licselotte, Kuegelgen, Casanova, Traugott Hahn ja palju teisi, — nende nimekiri oleks lõpmata pikk.

Meil on see kirjandusharu täiesti kultiveerimata, mainida võiks ainult Kitzbergi ja Jürgensteini mälestisi. Seepärast on eriti teretulnud K. A. Hindrey äsjailmunud elukroonika.

Kirjutades mälestisi võtab mõni oma elust ühe ajajärgu, teine kogu elu, kolmas püüab kõiki ajajärke ühetaoliselt kirjeldada, olgu see kokkusurutult või üksikasjalises ulatuses. Mõnel on huvitav perekonnaelu ja lähema ümbriuse intiimsus, teine selgitab ilmavaatelist arenemisi ja poliitilisi ning ühiskondlikke seisukohti. Mõni peidab end ja tegelasi pseudonüümide taha, teine teeb seda kaasaegsete suhtes ainult osaliselt.

Mis Hindreysse puutub, siis on tema elistanud kogu oma elu kirjeldada varasemast lapsepõlvest alates.

Kroonika see elulugu õieti ei ole. See tiitel on valitud lihtsalt sellepärast, et mitte korrata sõna „mälestis“. Kroonika kronoloogilisest pävaraamatulisest siduvusest on eemale hoidutud mälestiste kasuks, see tee lubab võrdlevaid ja vaatlevaid pilke heita sündmustele, mis kuigi aset on leidnud, siiski veel ei kuulu kõne all olevasse ajajärku.

„Elukroonika“ esimene osa käsitleb Hindrey lapsepõlve. Algab ebamääraste mälestistega sellest ajast, kus inimene nii väike on, et esimesed valgusemuljed elamusteks saavad. Ning lõpeb väljaheitmisega Pärnu gümnaasiumist. Vahepeal Viljandis Kuhlbari kool, Blossfeldti pansion, landesgümnaasium ja kirju rida isikuid, kellest nii mõnigi meil avalikust elust tuntud. Ning suur osa on sellele pühendatud, mis poisikesele peamiselt meelde pidi jääma: üleannetused, üle-meelikused, mis nagu meie mõistlikus maailmas vaevalt veel aset võiksid leida. Sekka tähelepanekuid, kriitilisi vaatlusi kooliõpetajate ning ümbruskonna suhtes. Ning seda on püütud edasi anda enamasti poisikese vaatevinklist, mis end jälle niisama sagedasti huvitavalt segab eluküpse mehe refleksiooniga ja korrekatuuriga.

Seltskond, kus Hindrey oma nooruses liigub, on saksa seltskond. Abja mõisas on ta noore paruni mänguseltsiline, koolid on alles saksakeelsed, kodus ollakse biglott, kuid gravi-teeritakse saksa kui hariduse sünonüümi poole. Ning see meie ajale nii võõras, eesti rahva vragusele tervikule kaunis arusaamatu maailm leiab Hindrey raamatus oma kirjelduse.

Kuigi praegu veel üksikuid perekondi on olemas, kus saksa mõju edasi vegeteerib, siiski puudub temal ju nüüd see lai saksakultuuriline tagasein, mis neid nähtusi nii lopsakalt laseks avalduda, nagu neil aegadel, mis Hindrey kirjelduse aluseks on.

Kuid tollesse ajajärku langesid ka esimesed venestamise puhangud kohtus ja koolides. Ning ka selle kohta on poisikesel omad seisukohad võetud, nii et juba kahe ajaloolise võimu kokkupõrge on leidnud oma vastukaja arenevas inimlapses.

Üleminekul romaanist eluloole toonitab autor, et ta tahab võimalikult objektiivselt neid oma mälestisi kirja panna. Ning see annab end tunda selles, kuidas ta end ise analüseerib, nõnda et mälestised kannavad sageli pihtimuste värvingut.

Ajajärk, milles Hindrey on sündinud — ta on küll noorem kui Kitzberg ja Jürgenstein — on sama, milles ka nimetatud autorid omas noores eas teotsesid. Jürgensteiniga ei ole Hindrey'l tol ajal veel kokkupuutumisi olnud, kuna ta aga Kitzbergiga ühes majas on elanud ja sagedasti samad isikud Hindrey raamatus figureerivad kes Kitzbergigi omas.

Mis meid aga peaasjalikult tohiks huvitada, on see, et Hindrey rõhku paneb miljöökirjeldusele, inimeste tolaeagsele mõtteviisile, nende kommetele ajal, kui rahvuslik vool immitse veel tasa ja niredena nagu sambla alla maetud.

A. Kurlents

LOTERII MEETOD

160 lk. Hind 3 kr.

Hariduseministeeriumi stipendiaat, tulevane rahvalgustaja, Joosua Kohr, murrab katusekambris ülikoolitööd. Ent tuleviku väljavaated on kehvad, teda tüütavad korteriperenaise armumangumisega ühendatud armukadeduse stseenid ja võimatus rahapuudusel paremaid elamistingimusi soetada. Ta satub lootusetus meelehärmas tavalisele teele — läheb kõrtsi, kus tutvub juhuslikult võidumeetodi autoriga, Unenäigijaga.

Mõistuse vähikäigul saavad tunded ülekaalu ja Kohr, see uudsete teede otsija, sammub massi sabas, lootes tabada võitu loteriilt. Kui ta lõppeks Emil Coué autosuggestiooni mõju teooriale rajatud meetodiga võidabki miljoni, kuigi autopadjule najatudes kihutab uhkelt ilusasse tundmatusse maailma, tundub tuska ja rahuldamatust küsimusmärgiga kui üleoleva käeliigutusega, mille taha on peidetud jutukangelase hirm peituda mammona kõikvõimsuses.

Kõik see on jutustatud kontsentreeritud pildirikkas stiilis, mis paiguti ulatub ekspressionismi, nagu kolmanda peatüki kõrtsistseenis.

„Loterii meetod“ tohiks kindlasti huvi pakuda laiemale ringkonnile, eriti küll akadeemilisele perele, kelle üks osa selles teoses on kajastust leidnud.

(Algus 1. leheküljel.)

seks nende pooldamise põhjuseks ajapuudust (ligi 7% lugejaist), teisi huvitab kiiremini teada saada teoste lõppu; ka vähemate juttude suurema koondatuse, tiheduse pärast kiidab umbes 4% lugejaist neid.

Küsimusele, **kuivõrt mõjub raamatu välimus kaasa sisu hindamisel**, vastavad otsekohe jaatavalt ligikaudu 23% lugejaist, kas siis tõemeelselt või peidetud tagamõttega mõjuda raamatute välimuse kaunimaks muutmisele. Teistele on ilus välimus teadlikult muudel põhjustel tähtis ja tarvilik (ilutunde, üldise meeleolu, kooskõla pärast, ka välimuse enese pärast). Välimuse mõju teose hindamisele eitavad täiesti üle 49% vastajaist.

*

Kõige tähtsamaks ja vahest ka kõige huvitavamaks küsimuseks oli, **missugused teosed läinud (1928) aasta jooksul meeldisid LUBis kõige vähem?**

Proportsionaalselt asetused teosed mitte-meeldivuse kahanevas järjekorras järgmiselt:

Nr.	Autor	Teose pealkiri	
15.	Muinasseiklusi		39%
2.	Huxley, A. Rich.	Greenow jantlik lugu.	33%
8.	Garnett, D.	Daam rebaseks.	31%
31.	Szabó, D.	Muinasllood naervast inimesest.	29%
13.	Gregri, J.	Latvia kuningas. I osa	23%
22.	Linde, B.	Kenad naised.	23%
16.	Gregri, J.	Latvia kuningas. II osa	23%
49.	Ehrenburg, J.	Viis piipu.	19%
26.	Boussenard, L.	10.000 aastat jääs.	18%
51.	Hašek, J.	Vahva sõdur Švejk. XIV	18%
50.	Hašek, J.	Vahva sõdur Švejk. XIII	17%
35.	Sefon-Thompson, E.	Tänavatrubaduur.	17%
11.	Bierbaum, O. J.	Siugnaine.	17%
45.	Hašek, J.	Vahva sõdur Švejk. XI.	17%
46.	" "	" " XII.	16%
14.	Sepp, Joh.	Kuld!!! Kuld!!!	16%
44.	Shaw, B.	Südamemurdumise maja.	15%
27.	Adson, A.	Toomapäev.	15%
24.	Stevenson, R. L.	Kurat pudelis.	14%
29.	Hašek, J.	Vahva sõdur Švejk. VIII	14%
28.	" "	" " VII	14%
37.	" "	" " X	14%
21.	" "	" " VI	14%
20.	" "	" " V	14%
36.	" "	" " IX	13%
52.	France, A.	Onnesärk.	12%
17.	Hašek, J.	Vahva sõdur Švejk. IV	12%
42.	Ewers, H. H.	India ja mina.	11%
1.	Galsworthy, J.	Esimene ja viimane.	11%
9.	Hašek, J.	Vahva sõdur Švejk. II	11%
12.	" "	" " III	11%
5.	" "	" " I	11%
48.	Sinclair, U.	Tööstusetuus.	10%
10.	Chateaubriand, F. R.	Viimase Abenserraadži seiklused.	10%
6—7.	Ibsen, H.	Rahva vaenlane.	9%
33.	Ewers, H. H.	Kummalised lood.	9%
3.	Sillanpää, F. E.	Hildu ja Ragnar.	8%
40.	Tagore, R.	Pärandusehoidja.	8%
32.	Niedra, A.	Nälga ja armastus.	8%
41.	Sand, G.	Kuradi mülgas.	8%

30.	Chesterton, K.	Sinine rist.	8%
34.	Kipling, R.	India jutud.	7%
43.	London, J.	Lõunamere jutud.	7%
39.	" "	Elu seadus.	6%
23.	Blauman, R.	Surma varjus.	6%
18.	Strindberg, A.	Abielu.	5%
19.	Krõmov, V.	Samuraidemaal.	5%
25.	" "	Oopiumi maalt.	4%
47.	Lagerlöf, S.	Soosauniku tütar.	3%
4.	Linnankoski, J.	Karjatüdruk Hilja.	3%
38.	Krõmov, V.	Dollarite maalt.	3%

See on kõik. Absoluutset pooldamist mõnele teosele ei ole. Kuid silma torkab, et eriti heaks on hinnatud elavaid, mõtte-, vähem küll pildirikkaid Krõmovi reisikirjeldusi mitmetest, mille kaunis tundmatuist, kaugeist maist, pealegi Kivikase heas tõlkes. — See'p see ongi! Reisude ja reisikirjelduste ajajärk. Kui varem avastati mandreid, avastatakse nüüd nende mandrite olemust vastamisi, ja sügavamalt. — Edasi on pooldatud kaunis rohkesti mahedavärvingulisi, teatud mõttes küla-realistlikke, kuid meie omadest tunduvalt erinevaid, veidi sentimentaalseid, idealistlikke töid (Linnankoski, Lagerlöf, Blauman, George Sand). Heas mõttes äratavad nad samu sentimente, mis omal ajal Vaga Jenoveva — muidugi heas mõttes. Tänapäeva teisi, eriti kõlavate nimedega kuulsusi on lükatud tahamale: Tagore on suutnud peatuma jääda alles 13. kohal, Sinclair oma kinoliku, kapitaliüksava põnevusega on surutud 19. kohale; alles siis tuleb inglise tänapäeva pehmesüdamelisem, kõike mõista püüdev jutustaja Galsworthy — 23. kohal; Anatole France oma peenemaitsele halastamatu pilkega on 25. kohal, ja vaene (sic!) Shaw oma keeruliste mõttehüperbolidega on surutud astme võrra madalamale A. Adsonist ja võtab platsi alles 35. kohal. Vene parim tänapäevase väikejuttude Boccaccio — Ehrenburg — pole meeldinud, kas valiku tõttu (nagu kurdavad mõned) või oma imeliku, modernse kompositsiooni tõttu ja tuleb alles 44-daks. Kõige õnnetumalt on käinud aga kahel inglasest-nooruril, hoolimata sellest, et nad on esindatud teatud viisil mustertöödega novelli alal, kuid mitte eestlase maitse järele: need on Garnett ja Huxley; mõlemad on lükatud kahele eelviimasele kohale, kus asetsevad muudki äräpõlatud fantastilised ja muinasjutulikud peletised. Nemadki on osalt oma naabruse sarnased, ehk küll asetsevad kogu kambaga ülekohtuselt tagumisel kohal. Ühes neist muutub daam imekombel rebaseks, teises elab noormees mingisugust kahekordset elu (patoloogiliselt siiski tõestatud võimalus), ilma et ise teaks, mis ta teises olemuses korda saab. Natuke on siiski ehk ka seganud tõlkija piinlik täpsus teksti ülekandmises ja ta harjumatu kaine lauseehitus.

Üldse pole fantastika armu leidnud LUBi lugejate silmis, kuigi ei või öelda, et oleks ka just realism see kõige soovitud; kõige enam meeldib vist veel tänapäevgi romantika, muidugi tänapäevases ümbruses ja tänapäeva tüüpide kuues. Muinasjutuaineid aga põlatakse, ja kostavad hääled, et seesugused kõlbavad ainult lastele. Seepärast ongi jäänud, nagu öeldi, kõige viimasele kohale iseenesest kaunis huvitavad rahvaste muinasjutud „Muinasseiklusi“ ja Szabó uueaja-stiilis kunstmuinasjutud „Muinaslood naervast inimesest“.

Jääb üle märkida üksikute teoste kohta antud arvamusi nr. nr. 41—52. Selles järjekorras, kuidas nad üksteisest vähem on meeldinud, toome nad regressiivses järjestuses ära:

Kohal.	Väga heaks	Heaks	Rahuldavaks	Halvaks	lugejaist.
1. Lagerlöf, S. Soosaaniku tütar . . .	56%	27%	14%	3%	30%
2. Sinclair, U. Tõstetus . . .	29%	39%	20%	12%	120%
3. George Sand, Kuradi mülgas . . .	21%	45%	28%	11%	110%
4. London, J. Lõunamere jutud . . .	21%	48%	19%	12%	120%
5. Ewers, H. H. India ja mina . . .	17%	49%	20%	14%	140%
6. France, A. Onnesärk . . .	24%	34%	27%	15%	150%
7. Hašek, J. Södur Švejki seiklused XI. . .	30%	36%	14%	20%	200%
8. Hašek, J. Södur Švejki seiklused XII. . .	29%	39%	11%	21%	210%
9. Shaw, B. Südamemurdumise maja . . .	31%	28%	21%	20%	200%
10. Hašek, J. Södur Švejki seiklused XIII. . .	25%	37%	18%	20%	200%
11. Hašek, J. Södur Švejki seiklused XIV. . .	28%	33%	18%	21%	210%
12. Ehrenburg, J. Viis piipu . . .	19%	35%	28%	18%	180%
Kokku . . .	28%	37%	19%	16%	160%

Sellest näeb, et käesoleva ankeedi peale langenud LUB'i numbritena on rõhuv enamus lugejaid rahule jäänud. Läbisegi, ühe või teise töö kohta avaldatud lahtused on kokkukogutuna andnud tagajärjeks rahulolematuse protsendi — 16, kuna 84 on heakskiidu protsent, mille keskmine seisab kõrgemal isegi hindamismärkmest „hea“. LUB'i saatus, kui ta peaks rippuma ainult praeguste lugejate otsustest, tohiks olla kindlustatud.

Imestust äratab „Švejki“ langus: peaaegu vihik vihult kaotavad nad poolehoidjad, ja viimased numbrid on juba üsna tagumisele plaanile surutud. Nähtavasti pole siiski sobiv ühe teose liiga pikale venitamine anneteakaupa üle terve aasta. Kuid kuuldavasti ei mõjuvat ankeedis ilmuv reaktsioon „Švejki“ minekule sugugi. Nähtavasti on neil oma nimetu, kuid tugev kaitsjaskond, kes ostab „Švejki“ üksikmüügil.

Veel on jäänud sõelumata üks ankeediküsimus: lugejate soovid LUB'i kohta tulevaks aastaks. Sellest on natuke raskem sirgjooneliselt kokkuvõtteid teha, sest igal suul on omad soovid.

Kõige sagedamini toonitatakse siiski ja mitmesuguses erivarjundis — pakutagu teoste valikuga väärtuslikumat kirjandust; osalt soovitakse saada samal tasapinnal püsivaid teoseid, mis 1928. a. viimasel 1/2 või ka viimasel 1/4; ka et ühtlustataks teoste väärtust — neid soove avaldasid üle 22% lugejaist. Sellejuures aga jooksevad väärtuslikkuse mõisted eriharudes laiali — üks soovib sellena moodsamat, üks uuemat, üks optimistlikumat ja mõni vanu klassikuid.

Teiseks tähtsamaks sooviks on, et LUB'is ilmuks ka pikemaid jutustavaid teoseid (vt. kärbet eespool romaani ja lühikesest jutust), soovitakse teoseid kas 2, 3 või 4 numbriga pikkusi kõige sagedamini, ning seejuures vahest ka, et kõige parem oleks pikemaid teoseid anda kaksiknumbritena. Soovitakse vahel veel pikemaidki töid LUB'is, isegi „Švejki“ pikkusi, näiteks Tolstoi, Dostojevski töid. Paljud pooldavad, et igas numbris ei oleks rohkem kui ainult üks jutt kas teravikuna või järgnevana. Et pikemaid jutte ära mahuks, ollakse kaunis maiad nägema, et LUB'i lk. arv veel paisuks nii 10—15 lk. võrra. Üks soovib aga lehekülgede arvu tõsta koguni saja peale, ilma et raamatu hinda sellejuures tõstetaks.

Järgnevad üksikud, killustatud soovid mitmesugustelt aladelt. Üks liik neist käib LUB'i tehnilise külje kohta. Seesuguseid soovijaid on 12%. Soovitakse, et kaanejoonistis võetaks uus, või tehtaks paremaks, või et ta oleks iga kord isesugune; soovitatakse välimust üldse revideerimise alla võtta; köidet parandada, et ei laguneks lugemisel, kaas tugevama paberist, paremaks (meeldinud on mitmele nr. nr. 44 ja 53 trükk, s. o. tihe, selge, ovaalne kiri).

Sisu kohta avaldavad üle 80% lugejaist soovi, et ilmiks tihedamini omamaa kirjanikkude algupäraseid töid. Muuseas on üks soov ka, et LUB'is avaldataks rahvale kättesaadavuse pärast auhinnatud romaaneid, vastavalt kärbitud. Omamaa autoritest on nimetatud nimepidi järgmisi, keda soovitakse näha ka LUB'is (ei ole ainult selge, kas mitte juba varem ilmunud töid populaarsemaks väljaandeks): M. Metsanurka Fr. Tuglast, A. Gailiit ja H. Raudseppa.

Ka reisikirjelduste järele on nõudmine elav. Põnevust ja kergemat žaanri (isegi lugusid kurtsaanidest, armuseiklustest, pikantseid lugusid) soovib umbes 3% ankeedi vastajaid. Teadusliku seeria asutamist või teaduslikke (resp. populaarteaduslikke) töid LUB'is eneses pooldab ligemale 4%; ühe soovitava teadusliku teosena nimetab keegi H. Taineti „Kunsti filosoofiat“. Paar üksikut soovijat oleksid rõõmsad, kui LUB avaldaks isegi värsitöid.

See oleks tähtsam osa lugejate soovidest. Kuid peale nende, kellel on olnud üks või teine soov esitada, on leidunud tervelt 23% lugejaskonnast, keda LUB on rahuldanud täiesti, kellel peaaegu midagi pole jäänud soovida, või kes soovivad ainult, et LUB jätkaks oma tegevust endiselt hea eduga edasi.

E. Raudsepp.

H. E. Fosdick.

Teenimise tähtsusest.

Hind broš. 2 krooni, iluköites 2 kr. 75 senti.
PEALADU: K./Ü. „LOODUS“, TARTUS.

Tänapäev on usu kohta mitmesuguseid arvamusi. Ühed ütlevad: ta olla jäänus möödunud aegadest, püüvat ainult traditsiooni tõttu; teised: usk olla moeasi, kõige uuem mood just nõudvat, et inimene end usklikuks tunnistab; kuid vähe on neid, kes usu kui tõsise, tarvilise ja otstarbekohase jõuallika väärtust tunnistavad. Ometi on nii palju neid, kes seda jõudu vajavad, kes otsivad ja võitlevad, et väärilist ilma vaadet omandada! Ja kõikidel aegadel rõivastub inimeste armastaja Jumal inimesena, et inimestele lunastust tuua (Clemens Aleksandriast). Meie ei oska vahest seda rõivastust omandada, jääme oma usuga ajast maha — ikka nii, et ilm oma arenemisega ja mõtteviisiga ees käib ja usk lonkab aastakümnete, võib-olla isegi aastasadade võrra järele. Anglo-Saksi ilm on praktilisem, kohanemisvõimelisem. Tema oskab usku aja eestvedajana — vähemalt ajaga kaasaskäivana võtta. Ja H. E. Fosdick teeb seda oma tõu esindajana raamatus „Teenimise tähtsusest“ võrratult hästi. On olnud aegu, kus ristiusk oma parimat tööd teaduses teha võis, aegu, kus ta töed inimestele müstika kaudu kõige enam kättesaadavad olid —, praegune aeg nõuab meilt tegu. Käesoleva raamatu autor näitab meile oma mõtet järjekindlalt arendades, kuidas ristiinimesed selles suurt süüdi kannavad, et nad oma usku tegudes pole rakendanud ja kuidas viimane selle tagajärjel ainult ilusateks sõnadeks ja tühjadeks vormideks on muutunud; kuid sõnadel ja vormidel pole mõju, seni kui nende tagajärgi elus ei nähta. Sellepärast nõuab H. E. Fosdick inimestelt, kes veel oma usu jõus veendunud, et nad sellest ka konsekventsid tõmbaksid. Kõige pealt omas südames, siis kodus, sõprade ja tuttavate ringis; kuid edasi ka kogu seltskonnas, äris, majanduslikus ja poliitilises elus. Kuidas maailm siis hoopis teise kuju omandaks, kui kõik, kes end teadlikult ristiinimesteks tunnistavad, ka ristiusu põhimõtete kohaselt teotseksid! Ta toob ette usuinimeste vigu ja pahe- sid. Kuid ta pole kaugeutki ühekülgne pessimist. Ta tunneb jõudu, mis ristiusus peitub ja näeb, kuidas just tema kaudu ajaloolised pahed, mis olid nii sissejuurdunud ja üldtunnustatud, et neid juba inimsooga koos arvati ilma sündinud olevat, kaotatud on. Kes oleks omal ajal arvata võinud, et lapsi koolis ja kodus valjuse ja peksuta korralikkudeks inimesteks võib kasvatada, või et orjapidamine maakeralt hävitatakse. Kes sellest kõneles, seda peeti meeletuks unistajaks. Ühest tähtsast kasvatajast öeldakse, et ta ka inglit, kes teda taeva kandis, kindlasti peksnud oleks, kuid õnneks ei olnud viimasel muud olemas, kui tiivad ja pea. Kui orjapidamise vastu energi-

lisemalt teotsema hakati, siis panid orjapidajate hüglakapitalid kõik rattad käima, tarvitasid igasuguseid abinõusid, et seda takistada. Kuid nüü- hästi laste peksmine põhimõtte pärast, kui ka orjapidamine on kadunud. Nad on kadunud armastuse ja inimeste üheväärsuse põhimõtte levi- mise pärast ilmas. Samuti kaovad sõjad, klassi- võitlused, alkohol ja teised praegu üldtunnus- tatud pahed, kui selleks väärilised võistlejad leiduvad! Need võistlejad peavad teoristiinime- sed olema. Nad peavad Jumalale võimaldama nendesse rõivastuda, et Ta siis nende kaudu kogu ilmale lunastust võiks tuua.

Raamat on väärt, et teda loetakse, et teda mitu korda loetakse ja tema kaudu ristiusu varju jäänud külgi tundma ja hindama õpitakse. Ta on puhtusuline raamat ja säärestest hoidutakse sagedasti juba eelarvamustes püüdes eemale. Kuid ta on hoopis teiselaadiline, kui meie se- nine vaimulik kirjandus, ta toob uusi mõtteid ja seisukohti, mis vahel, kui tahate, on jalust- rabavad.

15. II 29. — 25. III 29.

Ilmunud:

A. Kurlents

LOTERII MEETOD

Veste.

Hind broš. 3 krooni, kalingurköites 4 krooni.

K. A. Hindrey

MINU ELUKROONIKA

I osa. Hind broš. 5 kr., kalingurköites 5⁸⁰ kr.
II osa. Hind broš. 4 kr., kalingurköites 4⁸⁰ kr.

Seeriast:

LOODUSE UNIVERSAAL-BIBLIOTEK

Nr. 61. F. Dostojevski — Väike kangelane.
Nr. 62/63. H. Valtonen — Ära hõiska enne õhtut!
Nr. 64. Lowell Thomas — Merikurat.

Seeriast:

LOODUSE KROONINE ROMAAN

Nr. 3. August Strindberg — Mere rüpes.
224 lk. Hind 1 kroon.

Praegu trükis:

- 1) Ed. Vilde: **Prohvet Maltsvet**. I, II, III.
- 2) A. Borkvell: **Logaritmiline liineal**.
- 3) Akad. Ajaloo-Seltsi toimetusel: **Eesti Biograafiline Leksikon**. IV vihk.
- 4) Johan Sepp: **Minu mälestised**.
- 5) A. Raudkats: **Laulumängud lastele**.
- 6) H. Riikoja — J. Veski: **Üldzooloogilisi oskussõnu**.
- 7) St. Czekey: **Eesti administratiivõiguse allikad**.
- 8) A. Põdrus: **Defektor-aparaadid**.
- 9) H. H. Ewers: **Alraune** (LKR nr. 4).
- 10) Dr. I. Manninen: **Soome sugu rahvaste etnograafia**.
- 11) V. Krõmov: **Linn-sfinks** (LUB nr. 65).
- 12) K. Vanek: **Švejki seiklused XVII** (LUB nr. 66/67).

Vastutav toimetaja: Hans Männik.

K. Mattiesen'i trükk, Tartus.

Väljaandja: K.-Ü. „Loodus“, Tartus, Vana t. 1